

Оглянувши окремі інструменти для самооцінювання цифрової компетентності вчителя у країнах зарубіжжя, а також, спираючись на існуючий досвід в Україні, слід підкреслити, що сьогодні вітчизняна освіта значно просувається у використанні цифрових засобів. Про це свідчить й те, що вчителі широко використовують ІКТ під час проведення уроків, здійснюють дистанційне навчання, спираючись на міжнародний досвід. Введення інструментарію самооцінювання цифрової компетентності вчителів є важливим кроком для вітчизняної освіти, оскільки, відповідаючи на питання щодо використання цифрових засобів, вчителі вимірюють свій рівень цифрової компетентності та водночас бачать перспективи розвитку професійних якостей.

Ключові слова: цифрова компетентність вчителя, інструмент самооцінювання, професійний розвиток.

Література

- Andrade, H. L. (2019). A Critical Review of Research on Student Self-Assessment. *Front. Educ.*, 4. <https://doi.org/10.3389/educ.2019.00087>
- Bailey, G. (1981). *Teacher self-assessment: a means for improving classroom instruction*. Washington: National Education Association. <https://eric.ed.gov/?id=ED207967>
- Tejeiro, R. A., Gomez-Vallecillo, J. L., Romero, A. F., Pelegrina, M., Wallace, A., and Emberley, E. (2012). Summative self-assessment in higher education: implications of its counting towards the final mark. *Electron. J. Res. Educ. Psychol.*, 10, 789–812.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ОСВІТІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЗАРУБІЖЖЯ

Олена Онаць, к.пед.н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Відкритість і готовність соціальних інститутів до партнерської взаємодії у державно-громадському управлінні освітою є важливою характерною ознакою демократичного громадянського суспільства і є особливо актуальним питанням в умовах війни з російським агресором і повоєнного відновлення України.

Досліджено, що різні аспекти державно-громадської партнерської взаємодії є в центрі уваги досліджень українських та зарубіжних учених, зокрема: В. Андрущенко В. Бежа, Я. Герчинські, Л. Калініної, Г. Калініної, В. Кременя, Н. Лісової, О. Онаць, І. Осадчого, Л. Паращенко, Л. Попович, Г. Самойленко, Т. Сорочан, Н. Сохань, Б. Траффорда, О. Топузова, Б. Чижевського та ін.

Виявлено, що, незважаючи на те, що найважливішими партнерами мають бути заклад освіти і батьки, що родина і заклад освіти – потенційні природні партнери у вихованні дітей, часто на практиці вони виявляються реальними супротивниками, з тих чи інших причин, конфронтують. Крім того, до громадського самоврядування закладом освіти залучається зовсім незначна частина батьківської спільноти: не більше 5–7 % батьків, так званий «актив школи» (батьківська рада, піклувальна рада, батьківські об'єднання класів тощо), що недостатньо в умовах децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, функціонування і розвитку закладів освіти. Наявна просвітницько-інформаційна модель, в якій батьки є об'єктом впливу педагогічного колективу, потребує переосмислення і пошуку нових нетрадиційних форм і методів не просто співпраці, а партнерської взаємозацікавленої рівноправної взаємодії, вивчення і впровадження кращого досвіду, зокрема зарубіжного.

Здійснений аналіз досвіду зарубіжних країн засвідчив, що практично в усіх країнах визнається особлива роль сім'ї у становленні особистості дитини, а батьки масово беруть участь в ухваленні рішень у питаннях, які стосуються їхніх дітей школярів. Успішність зростає, коли батьки, учні та вчителі працюють єдиною командою. Це є вагомим аргументом державно-громадської партнерської взаємодії і участь батьків в ухваленні рішень у питаннях, які стосуються школярів, має розширюватись і розвиватись. Двосторонній зв'язок між сім'єю і школою необхідний як для школи, оскільки вчителі отримують більше інформації про потреби дитини і можуть покластися на допомогу батьків, так і законодавчо закріплені права і обов'язки, поінформованість батьків про діяльність школи та навчання дитини сприяють більш активному та цілеспрямованому розвитку індивідуальності учня.

З'ясовано, що участь батьків у діяльності органів батьківського самоврядування, в громадському управлінні закладом освіти реалізується в різних формах у освіті зарубіжних країн. Підкреслюємо, що такі органи

громадського управління діють по всій вертикалі освіти і відповідально працюють, реалізуючи надані їм свої повноваження і відповідальність.

Усі форми громадського управління в системі освіти зарубіжжя можна об'єднати під загальною назвою «Шкільні ради» або «Управлінські ради». Крім Шкільних чи Управлінських рад, досить швидко поширюються в управлінні освітою та закладами освіти такі форми, як: Батьківські збори (Батьківські конференції), Комітети та інші структури органів самоврядування в масштабах країни, міста, освітнього округу, мікрорайону та інших територіальних спільнот, в рамках яких можна забезпечити певну рівновагу прав і обов'язків дітей, батьків (родин) і працівників шкіл.

Найнижчим ступенем своєрідної вертикалі державно-громадської партнерської взаємодії в управлінні та відповідальності є найбільш знайома, як поширена форма – «батьківські збори», мета яких – донести до загалу батьків важливу, з точки зору представника школи (директора, класного керівника, психолога) інформацію.

Найвищим ступенем участі батьків щодо ухвалення важливих рішень в управлінні та у організації життєдіяльності школи є Управлінські ради. Вони ефективно функціонують у країнах з демократичною політичною системою та чіткою громадською позицією (США, Англія, Ірландія, Австралія), у яких застаріла адміністративна модель управління навчальним закладом була повністю трансформована в школу громадянського суспільства. Цікавим є також досвід діяльності подібних органів Німеччині, Австрії, Данії, Італії, Португалії, Іспанії, Франції, Швеції, Бельгії, Норвегії, Греції та Нідерландах.

Тобто, можна зробити висновок, що форми участі батьківської спільноти в управлінні школою як в Україні, так і у світовій практиці різноманітні: ради, комітети, комісії – такі органи можуть виконувати функції організації, керування, опікування, сприяння, погодження, контролю тощо.

Як форма партнерської взаємодії, у багатьох країнах світу ефективно працюють Фонди фінансової підтримки (благодійні фонди закладу освіти). У ньому беруть участь усі зацікавлені батьки, вчителі, а також школярі. Традиційним є підтримання фондами різного роду шкільних свят, ремонт у приміщеннях школи, надання фінансової підтримки окремим школярам, сприяння забезпеченню школи різними навчальними матеріалам тощо. В Україні такі благодійні фонди теж створені, у багатьох закладах вони працюють ефективно, але досить часто виникають питання і сумніви у пев-

ної частини батьків щодо їх відкритості, звітності, доцільності, а інколи й законності діяльності.

Розглянемо результати дослідження окремих аспектів досвіду тільки деяких країн з акцентом на певних, цікавих, на наш погляд, для української загальної середньої освіти і закладів освіти, формах державно-громадської партнерської взаємодії з батьками школярів.

У Фінляндії ефективною формою державно-громадської партнерської взаємодії є спільні зборів батьків, але метою таких зборів є не вирішення проблемних ситуацій, а демонстрація досягнень учнів.

У Німеччині законодавством кожної федеральної землі передбачено, що в державних школах працюють кілька видів органів управління. Крім вчительських конференцій та вчительських рад, обов'язковими є й батьківські конференції, конференції школярів, а також загальні шкільні конференції. Представники батьків на рівні землі співпрацюють із земельним Міністерством освіти; працюють на громадських засадах і безкоштовно; беруть участь у засіданнях шкільних конференцій (комітетів). Без представника батьків класу школа не вирішить жодного питання.

Заслуговує на увагу досвід США щодо створення цілеспрямованої і гнучкої системи з метою подолання викликів і різноманітних перешкод до створення позитивного родинно-шкільного, сімейно-вчительського партнерства. Це стосується, насамперед таких питань, як: толерантність щодо належності до різних етнічно-культурних груп; врахування різниці в походженні та соціальному статусі; створення комфортного психолого-педагогічного клімату, недопущення конфліктних ситуацій і подолання стресу, дискомфорту; повага до різних життєвих цінностей і досвіду, формування комунікативних навичок і міжкультурної толерантності тощо.

Важливим, на нашу думку, у досвіді освітян США є те, що на всіх рівнях (школа, мікрорайон, місто та ін.) діють різноманітні батьківські асоціації, що організують благодійну діяльність, працюють з неблагополучними сім'ями, ведуть у школах гуртки чи навіть проводять уроки, різноманітні позакласні та позашкільні заходи на волонтерських засадах. Серед найпоширеніших популярних форм і методів, які довели своє практичне значення у діяльності школи щодо надання допомоги батькам у вихованні своїх дітей, зокрема такі: організація навчальних майстер-класів для батьків за темами, які пропонують самі батьки; організація для батьків спеціального прокату необхідних для батьків матеріалів: списків літера-

тури, книг, електронних видань, відеофільмів, компакт-дисків; надання необхідної консультативної допомоги родинам учнів та самим учням, зокрема створення консультативного сімейного центру або інформування сімей про наявність у громаді інших джерел необхідної допомоги; організація спеціальних сімейних спільнот, які мають спільні специфічні інтереси або проблеми (спілка сімей з дітьми з особливими потребами та інвалідністю, або асоціації сімей, які відчувають мовні, соціальні чи інші проблеми), так звані «Дружні школи» (як і в Нідерландах). Цікавим є те, що вчителі чи інші уповноважені особи здійснюють розсилку розсилають під час підготовки до нового навчального року не тільки батькам своїх потенційних учнів, а й їх роботодавцям спеціальні листи-запрошення до співпраці, а також інформаційні проспекти і буклети з усією інформацією про діяльність школи та колективу тощо.

Завдяки українсько-голландській співпраці і реалізації кількох значних проєктів за підтримки Міністерства освіти і науки України та Міністерства закордонних справ Нідерландів Асоціацією керівників шкіл України спільно з науковцями НАПН України і представниками регіонів України в українських освітян і науковців була можливість детально ознайомитися і дослідити досвід організації освіти та управління закладами освіти в Королівстві Нідерланди. Показово, що Міністерство освіти і науки здійснює лише загальне керівництво і контроль в освітній галузі, фінансує систему освіти. За забезпечення умов для навчання відповідають органи місцевого самоврядування. Заклади освіти та їх керівники мають цікаві напрацювання цікавого досвіду державно-громадської партнерської взаємодії між школою і батьками, стосунками та взаємодії з учнями, місцевими спільнотами у школі – серед учителів і адміністрації, учнів та батьків, а також на всіх рівнях – від дошкільної до спеціальної вищої освіти і на національному рівні. Самостійність, відповідальність, взаємодія, толерантність, консенсус – основні принципи організації навчального процесу в Нідерландах.

Таким чином, здійснене дослідження досвіду України та країн зарубіжжя показало, що:

- як і в Україні, у зарубіжних країнах, як правило, участь батьків в управлінні школою чітко визначена законодавством та локальними актами, що передбачає участь і державних структур, і різноманітних органів громадського самоврядування, зокрема батьківських, які можуть по-іншо-

му називатися в різних країнах. Відмінність полягає в тому, що в Україні державно-громадська форма управління освітою, партнерська взаємодія є, здебільшого, декларативною, а у більшості випадків у країнах зарубіжжя вона є реальною і тому – результативною;

- ефективна організація роботи органів громадського самоврядування, зокрема батьківських Шкільних рад та інших форм участі батьків та громадськості, сприяє зниженню рівня відчуження системи освіти від суспільства; є дієвим механізмом та засобом підвищення ефективності і якості шкільної освіти.

Це спонукає до глибшого аналізу проблеми державно-громадської співпраці на засадах партнерської взаємодії з батьками, місцевою спільнотою, громадськими та приватними структурами; до переосмислення власної професійної ролі і сутності державно-громадської, а точніше, державно-суспільної партнерської взаємодії; доцільності вивчення і адаптації кращого зарубіжного досвіду у вітчизняну освітню практику.

Ключові слова: державно-громадська партнерська взаємодія, зарубіжний досвід, шкільні ради, батьківська спільнота, громадське управління.

Література

- Закон України «Про освіту» (2017). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Онаць, О.М., Калініна, Г.М., Малюга, М.М., Мелешко, В.В., Попович, Л.М., Топузов, М.О., Чижевський, Б.Г. (2021). Економічно-правові умови державно-партнерської взаємодії суб'єктів управління опорних закладів освіти: практичний посібник. КОНВІ ПРИНТ. <http://bitly.ws/G3J5>
- Самойленко, Г.Е. (2018). Партнерська взаємодія учня і вчителя в освітньому процесі. У Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти: науково-методичний збірник (сс. 21–26). СТАТУС. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710553>
- Топузов, О., Калініна, Л., Лісова, Н., Калініна, Г. & Малюга, М. (2021). Партнерські засади державно-громадського управління як предмет розгляду в підручнику для керівника освіти. Проблеми сучасного підручника, (27), 264–276. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-264-276>